

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan – Betänkande av Styr- och Resursutredningen, STRUT (SOU 2019:6)

Strömsunds kommun välkomnar Styr- och resursutredningen och stödjer i stora delar den inriktning och de förslag som anges i utredningen. Vi saknar dock utredningsförslag när det gäller högskolornas ansvar för breddad rekrytering. Det är angeläget att förslag läggs för att förändra den ojämna bilden av utbildningsnivån i Sverige. Vi menar också att det måste skapas drivkrafter och förutsättningar för högskolorna att anpassa sitt utbildningsutbud till främst arbetslivets och samhällets behov. Incitament för anpassning till studenternas efterfrågan kommer att finnas i resurstilldelningssystemet enligt utredningens förslag.

Generella Synpunkter

Vi välkomnar Styr- och resursutredningen och stödjer i stora delar den inriktning och de förslag som anges i utredningen.

Specifika Synpunkter

I vårt svar använder vi utredningens disposition och hänvisar i rubrikerna till denna.

4 Principer för en ändamålsenlig styrning

4.6 Förstärkning av vissa normer i högskolelagen

Vi stödjer att lärosäten och staten som huvudman ska främja och värna akademisk frihet och vara en självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället. Vi stödjer också den enskilda lärarens frihet i utbildningens utformning, forskares möjlighet till deltagande i beslut och att det normalt ska ingå både utbildning och forskning i tillsvidareanställda vetenskapligt kompetenta lärares arbetsuppgifter.

Vi saknar dock ett initiativ om att i lagen markera att verksamheten bör verka för bästa möjliga förutsättningar för hela samhällets utveckling.

5 En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning

5.1 En långsiktig och sammanhållen process

Vi stödjer förslaget om en mer långsiktig styrning. En samlad proposition för högre utbildning och forskning en gång per mandatperiod kan vara en modell. Samtidigt vet vi att arbetslivets och övriga samhällets behov av kompetenser förändras i allt snabbare takt. Det är viktigt att det också införs system för att kunna justera under mandatperioden.

5.2 Dialogbaserad och långsiktig styrning genom överenskommelser och regleringsbrev

5.2.5 Dialogbaserad styrning genom överenskommelser

Här gör utredningen bedömningen att ekonomiska incitament inte bör kopplas till överenskommelserna. I utredningens förslag om resurstilldelning är antalet studenter enda faktor för den rörliga delen i resurstilldelningen. Det i sig är ett ekonomiskt incitament för att anpassa utbildningsutbudet till studenternas efterfrågan.

Vår bedömning är att om inte ekonomiska incitament kopplas till överenskommelserna så bör de kunna anges i regleringsbrev eller i resurstilldelningssystemet. Det är viktigt att anpassa utbildningsutbudet även till arbetslivets och övriga samhällets behov av kompetenser.

Det finns även andra viktiga områden som behöver lyftas fram i överenskommelserna. Ett sådant område kan vara lärosätens arbete med breddad rekrytering både ur socialt och utländsk perspektiv och att nå ut till personer som geografiskt befinner sig på långa avstånd från campus.

5.4 Analys och uppföljning av högre utbildning och forskning

5.4.1 Behovet av samlade och oberoende analyser

Vår bedömning är att om lärosätens autonoma ställning ytterligare ska förstärkas så behövs en gedigen uppföljning av verksamheten.

5.4.2 En analysfunktion inom högre utbildning och forskning

Vi stödjer en samlad uppföljning för utbildning och forskning. Vi vill understryka vikten av att den är helt oberoende.

Hur frågorna utformas och hur metoderna för analyserna väljs kan lämnas till funktionen men vilka områden som ska utvärderas och vilken information som ska gå att hämta från analyserna måste regeringen kunna ange.

6 Utbildning och forskning

6.2 Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

6.2.1 Vad ska styra utbildningsutbudets utformning?

Vi stödjer att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov.

6.2.2 Behöver utbildningsutbudet styras tydligare utifrån arbetsmarknadens behov?

Vi vill påminna om problematiken i avvägningen främst mellan studenternas efterfrågan och samhällets behov. Vår erfarenhet är att det oftast i första hand är studenternas efterfrågan som påverkar utbudet av utbildning. Här behövs en styrning för att arbetslivets och samhällets behov ska ges större betydelse. Även i det av utredningen föreslagna resurstilldelningssystemet är antalet studenter en faktor. Det ger ett incitament att prioritera studenternas efterfrågan. Vi undrar vilka incitament som bidrar till arbetslivets och samhällets behov?

6.2.3 Hela landets behov av utbildning

Vi stödjer att både nationella och regionala behov av kompetens- och kunskapsförsörjning bör vara delar i lärosätenas planering av utbildningsutbudets utformning. Vi vill påminna om problematiken med att se till regioner. I flera regioner är befolkningen koncentrerad till en liten del av den geografiska ytan. Statistiskt kan regionens behov anses vara tillvaratagna trots att behoven i många kommuner i inlandet inte beaktats.

6.3 Hur ska behovet av livslångt lärande tillgodoses?

6.3.1 Vad är högskolans roll i det livslånga lärandet?

Vi stödjer utredningens förslag.

6.3.2 Ekonomiska hinder för flexibla utbildningsformer försvårar utbud för fortbildning

Vi stödjer utredningens förslag. Vår bedömning är att prestationernas betydelse i resurstilldelningssystemet har bidragit till centralisering av utbildning till lärosätenas campusområden.

6.5 Breddad rekrytering till utbildning

6.5.1 Snedrekrytering utifrån social och utländsk bakgrund

Utredningen nämner att den sociala snedrekryteringen har varit mer eller mindre oförändrad under lång tid och att en stor del av den sociala snedrekryteringen etableras innan övergången till högskolan. Vi menar att det inskräper vikten av att föreslå åtgärder för att påverka det nuvarande tillståndet. Vi inser att det är ett arbete som måste göras på många plan men högskolan kan och bör vara en aktiv del i det arbetet.

6.5.2 Regional snedrekrytering

Utredningen skriver "Geografisk närhet till ett lärosäte kan utgöra grund för regionala skillnader, men det förklarar inte att det exempelvis finns stora skillnader mellan kommunerna i Storstockholmsområdet." Skälen till skillnaderna i Stockholmsområdet kan ha sin förklaring i både social och utländsk snedrekrytering.

Vi vill påtala att det är väldigt tydligt att geografisk närhet till ett lärosäte har betydelse. De tio kommunerna i Sverige med högst utbildningsnivå ligger alla i större städer med stora universitet. I en av dessa kommuner, den med störst andel innevånare med minst treårig eftergymnasial utbildning är utbildningsnivån 57%. Motsvarande siffra i de kommuner som har lägst utbildning är 10% (SCB:s register; Befolkningens utbildning version 2019-01-01). Dessa ligger alla med långa avstånd till lärosäten.

Det är angeläget att förslag läggs för att förändra den ojämna bilden av utbildningsnivå i Sverige. Här har högskolorna ett stort ansvar men de måste också få uppdrag och förutsättningar.

7 Samverkan och samhällspåverkan

7.2 Förslag till en ny formulering i högskolelagen

Vi stödjer förslaget om en förändring i lagen så att det blir tydligt att högskolornas kunskap och kompetens ska komma samhället till nytta. Vi anser dock att den nuvarande lydelsen om att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta också bör finnas kvar.

7.4 Samverkan som en del av ett nationellt kvalitetssäkringssystem

Vi anser att uppföljning och utvärdering av samverkan är en viktig del för att leda arbetet framåt. Även här är det viktigt att uppföljningen sker av oberoende utredare.

8 Jämställdhet

8.3 Långsiktig strategi för ökad jämställdhet

Vi instämmer i utredningens förslag om att "Regeringen överväger att ge UKÄ ett tydligt ansvar för utvärdering och uppföljning av högskolans jämställdhetsarbete."

9 Resurstilldelning

9.3 Utbildningsramen

9.3.1 Den fasta basen

Vi instämmer i utredningens förslag.

9.3.2 Resultatbaserad ersättning baserat på antalet helårsstudenter

Vi anser att det är bra att prestationsdelen kommer bort som bas för tilldelning men delar inte åsikten att det enbart är antalet helårsstudenter som ska utgöra bas för den rörliga delen. Antalet studenter som en faktor i resurstilldelningen ger ett incitament att prioritera studenternas efterfrågan av utbildningar. Vi efterlyser incitament som bidrar till att tillgodose arbetslivets och samhällets behov.

STRÖMSUNDS KOMMUN
Kommunstyrelsen